

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES veiksmų planas siekiant iš naujo sutarti dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo“

[COM(2014) 392 final]

(2015/C 230/11)

Pranešėjas: Pedro Augusto ALMEIDA FREIRE

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2014 m. liepos 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES veiksmų planas siekiant iš naujo sutarti dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo“

COM(2014) 392 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. lapkričio 19 d. priėmė savo nuomonę.

503-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. gruodžio 10–11 d. (2014 m. gruodžio 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 144 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK pritaria bendrai Komisijos programai, kuria siekiama priimti:

- kovos su intelektinės nuosavybės pažeidimais Europos Sąjungoje veiksmų planą. Šiame veiksmų plane pateiktos priemonės, kuriomis siekiama įgyvendinant Europos Sąjungos INT apsaugos politiką dėmesį sutelkti į komercinio masto pažeidimus laikantis lėšų sekimo principo (angl. *follow the money*) ir
- Intelektinės nuosavybės teisių (INT) apsaugos ir gynimo trečiojoje šalyse strategiją, kurios tikslas nustatyti tarptautinius principus analizuojant pastarojo meto pokyčius ir pateikiant pasiūlymus pagerinti Komisijos turimas veiklos priemones, kad būtų galima trečiasias šalis paskatinti taikyti griežtesnius intelektinės nuosavybės standartus ir panaikinti prekybą suklastotomis prekėmis,

kadangi intelektinės nuosavybės teisių pažeidimai yra visuotinė problema ir jį reikia naikinti visuminėmis priemonėmis.

1.2. EESRK remia veiksmų plano tikslą kovoti su komercinio masto INT pažeidimais, kadangi jie atgraso nuo investicijų į inovacijas ir stabdo tvarių darbo vietų kūrimą Europos Sąjungoje, dėl jų negaunamos mokestinės pajamos.

1.3. EESRK atkreipia dėmesį į vis stiprėjantį Vidaus rinkos derinimo tarnybos (VRDT, angl. OHIM) vaidmenį rengiant ir įgyvendinant Europos Komisijos INT skatinimo ir gynimo strategijas, taip pat remia veiksmų plane siūlomą daugelį tikslinių grupių aprėpiantį požiūrį.

1.4. EESRK remia pragmatišką Komisijos požiūrį t. y. sprendimą pirmenybę teikti tokioms priemonėms kaip lėšų sekimo principas ir suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas.

1.5. EESRK galėtų palankiai vertinti Komisijos daugelį tikslinių grupių aprėpiantį požiūrį, su sąlyga, kad bus geriau apibrėžti tikslai ir patikslinti jų kiekybiniai ir kokybiniai aspektai; jis visų pirma teigiamai vertina Europos intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų stebėsenos centro (toliau – stebėsenos centras) komunikacijos kampanijas, skirtas informuoti apie ITN pažeidimo pasekmes ne tik jaunimą⁽¹⁾, bet ir teisėjus ir praktikuojančius teisininkus⁽²⁾.

⁽¹⁾ <https://oami.europa.eu/ohimportal/fr/web/observatory/news/-/action/view/1251336>

⁽²⁾ Vidaus rinkos derinimo tarnybos (VRDT) seminaras **teisėjams klausymais ir pinigų plovimo klausimais, 2014 m. spalio 16–17 d.** <https://oami.europa.eu/ohimportal/fr/web/observatory/news/-/action/view/1574263>. Taip žr. OL L 354, 2013 12 28 ir COM (2014) 144 final.

1.6. EESRK palankiai vertina Komisijos MVĮ skiriamą dėmesį, t. y. siekį sudaryti palankesnes sąlygas naudotis teisinėmis procedūromis, taip pat remia Europos projektą IPorta, pagalbos MVĮ sistemą⁽³⁾, kuri padeda spręsti INT apsaugos klausimus ir nacionalinės pagalbos koordinavimo klausimus.

1.7. EESRK ragina Komisiją užtikrinti visoms Europos įmonėms, nepriklausomai nuo jų dydžio, galimybes, įskaitant ir finansines, naudotis veiksmingomis INT apsaugos priemonėmis.

1.8. Tačiau apgailestauja, kad Komisijos strategijoje numatytos tik ne teisėkūros procedūra priimtoms priemonės ir net nenurodytos galimybės įvertinti ir persvarstyti esamas teisėkūros priemones. Šiuo klausimu EESRK pabrėžia, kad Komisija galėjo imtis platesnio užmojo veiksmų ir atsižvelgti į šį aspektą.

1.9. Be to, Komitetas nepritaria Komisijos skiriamam pernešamam dideliame vaidmeniui savanoriškų europinių schemų, savanoriškų susitarimų memorandumų įgyvendinimui ir gerosios patirties taikymui su klastojimu ir piratavimu susijusiose srityse.

2. Bendrosios pastabos

2.1. ES veiksmų plane „Siekiant iš naujo sutarti dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo“ pasiūlyta dešimt konkrečių veiksmų, kaip pereiti prie naujos politikos, kurios tikslas parengti ir taikyti kovos, visų pirma su komercinio masto INT pažeidimais, priemonės. Šie pažeidimai daro didžiausią žalą ir kovoti su jais yra svarbus ES uždavinys, kadangi jie atgraso nuo investicijų į inovacijas ir stabdo tvarių darbo vietų kūrimą, dėl jų nesurenkamos mokesstinės pajamos.

2.2. Šiose naujose priemonėse, kurios kol kas yra ne teisėkūros procedūra priimtoms, siūlomi veiksmai, grindžiami lėšų sekimo principu, kuriuo siekiama „komercinio masto“ pažeidėjams neleisti skatinti pirkti ir pardavinėti INT pažeidžiančius produktus ir atkirsti juos nuo pajamų šrautų.

2.3. Šioje nuomonėje aptariamame Komisijos komunikate pateiktu ES veiksmų planu „Siekiant iš naujo sutarti dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo“ ir strategija dėl intelektinės nuosavybės teisių apsaugos ir gynimo trečiojoje šalyje siekiama bendrų tikslų:

- i) visomis priemonėmis efektyviai atgrasyti ir trukdyti pateikti vidaus rinkai ir platinti trečiųjų šalių INT pažeidžiančius produktus,
- ii) skatinti investavimą, ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą nuo intelektinės nuosavybės (IN) priklausančiuose sektoriuose, kurie labai svarbūs mūsų šalių ekonomikai.

2.4. Pasiekti, kad vartotojams ir gamintojams vis labiau rūpėtų INT pažeidimų pasekmės, pavyzdžiui, organizuojant diskusijas ir informavimo kampanijas, yra taip pat svarbus šio proceso uždavinys.

2.5. Europos lygmeniu veiksmus įgyvendins Komisija, kai tinka, bendradarbiaudama su Vidaus rinkos derinimo tarnyba (VRDT), kurioje nuo 2012 m. birželio mėn. veikia stebėsenos centras⁽⁴⁾. 2013 m. lapkričio 25 d. paskelbtas stebėsenos centro tyrimas⁽⁵⁾ parodė, kad respondentams, ypač jaunesniems, nerūpi, kokią poveikį INT pažeidimai daro IN grindžiamų darbo vietų išsaugojimui ir kūrimui. Jis taip pat parodė, kad jaunieji europiečiai mano, jog IN struktūra didžia dalimi naudinga didelėms bendrovėms.

2.6. Taigi, Komisija nusprendė laikytis daugelį tikslinių grupių aprėpiančio požiūrio ir išanalizuoti, kodėl skaitmeninė karta vis labiau vaikosi INT pažeidžiančių produktų. Dalis šios strategijos skirta stebėsenos centro plėtojamos komunikacijos priemonėms, kurių tikslas – didinti Sąjungos piliečių informuotumą apie INT pažeidimų poveikį darbo vietoms ir ekonomikai.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/ipr/what-are-iprs/index_en.htm

⁽⁴⁾ 2012 m. balandžio 19 d. Reglamentu (ES) Nr. 386/2012 Vidaus rinkos derinimo tarnybai pavedamos įvairios užduotys, kuriomis siekiama palengvinti ir palaikyti nacionalinių institucijų, privačiojo sektoriaus ir ES institucijų veiklą kovoje su INT pažeidimais. Į tas užduotis neįtrauktas nei dalyvavimas atskirose operacijose arba tyrimuose, kuriuos atlieka nacionalinės institucijos, nei klausimai, kuriems taikoma Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo III dalies V antraštinė dalis, pavyzdžiui, bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose ir policijos bendradarbiavimas.

⁽⁵⁾ Žr. interneto svetainėje oami.europa.eu. Tyrimas buvo pagrįstas literatūros apžvalga, kokybiniu tyrimu, kuriame dalyvavo 250 europiečių nuo 15 iki 65 metų, ir kiekybiniu tyrimu, kuriame savo nuomonę per telefoninius interviu pareiškė daugiau nei 26 000 europiečių.

3. Konkrečios pastabos

3.1. Komisija kol kas nepateikia išsamaus šių priemonių turinio, tačiau užtikrina, kad surengs konsultaciją dėl ne teisėkūros procedūra priimtų priemonių, grindžiamų lėšų sekimo principu, kurio tikslas komercinio masto pažeidėjams neleisti skatinti pirkti ir pardavinėti INT pažeidžiančius produktus ir atkirsti juos nuo pajamų srautų. Šios priemonės bus rengiamos skaidriai ir atsakingai, kad būtų galima veiksmingai kovoti su intelektinės nuosavybės teisių pažeidimais.

3.2. Procesui sustiprinti bus vykdomas Europos valdžios institucijų bendradarbiavimas ir rengiamos diskusijos ir (arba) derybos su trečiosiomis šalimis. Visų pirma bus siekiama „visomis priemonėmis efektyviai atgrasyti ir trukdyti pateikti ES rinkai ir platinti INT pažeidžiančius produktus“ į ES ir trečiųjų šalių rinkas.

3.3. Šių *ne teisėkūros procedūra priimtų priemonių* įgyvendinimas priklausys nuo suinteresuotųjų subjektų geros valios, nebus priimamos naujos teisėkūros priemonės, o remiamasi jau sukurtomis. Šių suderintų sprendimų privalumas yra tas, kad jie gali būti greitai įgyvendinti. Tokios prevencinės priemonės padės sustiprinti civilinių teisių gynimo procedūrų veiksmingumą teismuose skundų nagrinėjimo veiksmingumą civiliniuose teismuose. Tačiau šį tikslą pavyks pasiekti, jei minėtos priemonės bus rengiamos skaidriai ir atsižvelgiant į susijusius viešuosius interesus.

3.4. EESRK mano, kad savireguliacijos forma, apsiribojanti savanoriškais susitarimais arba gerąja praktika, negalės pakeisti teisėkūros veiksmų srityse, kuriose būtinas veiksmingas reglamentavimas.

4. Komercinio masto sąvoka

4.1. Sąvoka „komercinis mastas“, kuri susijusi su Komisijos veiksmų plane nerodytomis priemonėmis, yra gerokai platesnė, nei gali atrodyti. Veiksmų plane mažai kalbama šiuo klausimu, tačiau EESRK pabrėžia, kad ši sąvoka vartojama Sąjungos *acquis* ir kad ja remiantis galima sustiprinti draudžiamąsias priemones ir civilines sankcijas.

4.2. EESRK pabrėžia, kad sąvoka „komercinis mastas“ gali apimti veiksmus, kurie nebūtinai vykdomi komerciniais tikslais.

4.3. Ši sąvoka vartojama Direktyvoje 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo⁽⁶⁾ ir yra pagrindas naudotis tam tikromis civilinėmis teisių gynimo procedūromis. Pavyzdžiui, „komercinio masto“ kriterijus leidžia nacionaliniam teismui nurodyti imtis atsargumo priemonių: areštuoti įtariamo pažeidėjo kilnojamąjį ar nekilnojamąjį turtą, įskaitant banko sąskaitų ir kito turto išaldymą (Direktyvos 9 straipsnio 2 dalis). Kai kuriose valstybėse narėse šiuo kriterijumi naudojama kaip prielaida skirti baudžiamąsias sankcijas, nors tai nenumatyta Sąjungos *acquis*.

4.4. Kitose ES teisėkūros priemonėse vartojamos panašios į „komercinio masto“ sąvokos, pavyzdžiui, Direktyvoje 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo⁽⁷⁾ pateikiamos sąvokos „komercinis pobūdis“, „komerciniai tikslai“, „tiesioginė ar netiesioginė ekonominė ar komercinė nauda“ ar „komercinis naudojimas“.

1998 m. spalio 13 d. Direktyvos 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos⁽⁸⁾ 13 straipsnio „Teisės į dizainą suteikiamų teisių apribojimas“ 1 dalies a punkte nurodoma: „registruotos teisės į dizainą suteikiamomis teisėmis nesinaudojama, jeigu veiksmai atliekami: savo poreikiams tenkinti ir nekomerciniais tikslais“.

4.5. Apibendrinant galima daryti išvadą, kad kiekvienu atskiru atveju sprendimą priima teisėjas, nors ir rizikuojama sukurti nenuoseklią, nesuderintą, taigi ir ginčytiną teismų praktiką.

4.6. Komisijos tarnybos, pripažindamos šios sąvokos dviprasmiškumą ir dėl to kylantį teisinį netikrumą, paragino stebėsenos centrą kaupti nacionalinių teismų praktikos, susijusios su INT pažeidimais, pavyzdžius, kad būtų galima, be kita ko, patikslinti minėtą sąvoką. Be to, šių metų vasarą paskelbus universitetams skirtą kvietimą pareikšti susidomėjimą, kurio tikslas išanalizuoti ekonomines intelektinės nuosavybės sąvokas, 2014 m. rugsėjo 19 d. buvo surengtas pirmasis ekonomikos seminaras. Seminare kai kurie specialistai diskutavo dėl praktinio sąvokų „komercinis mastas“ ir „komerciniai tikslai“ vartojimo IN pažeidimų kontekste⁽⁹⁾ ir dėl galimo jų aiškinimo žvelgiant iš ekonominių pozicijų.

⁽⁶⁾ Žr. OL L 195, 2004 6 16, p. 16.

⁽⁷⁾ Žr. OL L 167, 2001 6 22, p. 10.

⁽⁸⁾ Žr. OL L 289, 1998 10 28, p. 28.

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/workshops/140919-workshop_en.pdf

4.7. Atsižvelgiant į šių diskusijų svarbą, EESRK norėtų, kad Komisijos tarnybos išanalizuotų šį klausimą ir pateiktų savo išvadas suinteresuotiesiems subjektams, įskaitant pilietinę visuomenę.

5. Lėšų sekimo principas

5.1. Komunikate siūlomi veiksmai apima internetinę prekybą, ir platinimo tinklus. Jie susiję su skaitmeniniais ir neskaitmeniniais produktais, INT pažeidimais, kurie trukdo tokius produktus kurti, skatinti pirkti, platinti ir naudoti. Lėšų sekimo principo tikslas atgrasinti pažeidėjus prekiauti INT pažeidžiančiais produktais.

5.2. Šio principo taikymas užtikrins, kad visi didelės pridėtinės vertės IN grandinės dalyviai imsis būtinų išankstinių priemonių, kad išsaugotų savo konkurencingumą rinkoje. Pagrindinis šių rinkų tikslas ir toliau turi būti inovacijos, kuriomis skatinamos investicijos į kūrybinę ir išradimų veiklą.

5.3. Tai turėtų sustiprinti pasitikėjimą skaitmeninėmis rinkomis ir padėti platinti konkurencingus IN požiūriu didelę pridėtinę vertę turinčius produktus, taip pat skatinti šių rinkų augimą ir klestėjimą. Siekiama nuo į sankcijas ir į nuostolių, patirtų dėl INT pažeidimų, atlyginimą orientuotos intelektinės nuosavybės politikos pereiti prie labiau prevencinio ir įtraukaus požiūrio, kuris vidaus rinkos vartotojams užtikrintų plačią ir įvairią didelės IN pridėtinės vertės produktų pasiūlą.

5.4. Komisija siūlo kas dveji metai skelbti šios politikos įgyvendinimo ataskaitą. EESRK primygtinai reikalauja, kad pirmojoje ataskaitoje būtų pateikti patikimi rodikliai ir kad ji būtų paskelbta laiku.

5.5. Didinti mokėjimo paslaugų saugumą, numatant galimybę pateikti skundą tais atvejais, jei asmuo netyčia įsigyja padirbtą prekę – tai taip pat vienas būdų užtikrinti geresnę vartotojų apsaugą ir sustiprinti jų pasitikėjimą vidaus rinka. Komisija šiuo klausimu ketina surengti viešą konsultaciją dėl vartotojų apsaugos sistemų poveikio kovai su komercinio masto INT pažeidimais.

5.6. Atsižvelgiant į glaudų abiejų Komisijos iniciatyvų tarpusavio ryšį ir į lėšų sekimo principo svarbą, EESRK pageidautų, kad Komisija pradėtų plataus masto konsultaciją dėl ypač svarbaus klausimo – vartotojų apsaugos užtikrinimo mokėjimo paslaugų sektoriuje ir joje aptartų taip pat ir lėšų sekimo principo klausimą.

5.7. EESRK taip pat ragina Komisijos tarnybas konsultuotis su ekonominės veiklos vykdytojais, kad sužinotų, kaip jie apskaičiuoja dėl pažeidėjų gaunamo pelno patirtus nuostolius padirbtų prekių atvejais⁽¹⁰⁾.

6. MVĮ

6.1. Kai kuriose valstybėse narėse intelektinės nuosavybės klausimas nėra svarbus daugiau nei pusei MVĮ (54 %) arba tai joms yra žinoma sritis (46 %), tačiau manoma, kad tai yra brangiai kainuojantis, sudėtingas ir ilgas procesas. Stebina, kad tokia padėtis vyrauja žinių ekonomikoje, kurioje labai svarbūs tapo nematerialūs elementai: žinios, reputacija, dizainas ar ženklas⁽¹¹⁾.

6.2. Be to, kaip rodo kai kurie duomenys, MVĮ, kurios į savo vystymosi strategijas įtraukė pramoninės nuosavybės klausimą, pasiekė geresnių ūkinės veiklos rezultatų, palyginti su kitomis įmonėmis. Pavyzdžiui, MVĮ kategorijoje 32 Prancūzijos įmonės Pramoninės nuosavybės instituto 2010 m. inovacijų konkurso laureatės nuo 2006 m. sukūrė 614 darbo vietų, nuo 2006 iki 2009 m. penkis kartus padidino savo apyvartą ir padvigubino savo eksporto apyvartą. Be to, šios įmonės sustiprino savo mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros veiklą padidindamos jai skirtą biudžetą 65,6 %⁽¹²⁾.

⁽¹⁰⁾ Pvz., Prancūzijoje šis nuostolių apskaičiavimo principas jau taikomas (žr. 2014 m. kovo 11 d. įstatymą Nr. 2014–315, galiojantį nuo 2014 m. kovo 14 d.) Intelektinės nuosavybės kodekso (CPI) L615–7 straipsnis iš dalies pakeistas pirmiau minėto įstatymo 2 straipsniu, kuriuo apibrėžiama, kad **apskaičiuojant žalą** teismas turės **atskirai** įvertinti neigiamas ekonomines pasekmes, moralinę žalą ir INT pažeidėjo gautą pelną, įskaitant intelektualines, materialias ir reklamos investicijas. Tačiau šias nuostatas sunku praktiškai įgyvendinti, kadangi sudėtinga įrodyti INT pažeidžiančių veiklos vykdytojų gaunamą pelną.

⁽¹¹⁾ <http://www.picarre.be/assets/Documents/Rapport-PIPICARR-tlchargeable3.pdf>

⁽¹²⁾ <http://www.journaldunet.com/economie/magazine/propriete-industrielle.shtml>

6.3. EESRK pritaria Komisijos požiūriui, kad apskritai reikia sudaryti geresnes sąlygas MVĮ pasinaudoti teisinėmis procedūromis⁽¹³⁾, ypač ginčų dėl INT pažeidimų atveju. Dėl bylinėjimosi sudėtingumo ir didelių išlaidų novatoriškos MVĮ dažnai atsisako ginti savo INT, įskaitant tas, kurios pagrįstos esminių standartų patentais.

6.4. Didelės išlaidos yra Europos įmonių investicijas į inovacijas lemiamas veiksnys. Todėl turi būti prieinama įperkama intelektinės nuosavybės apsauga, intelektinės nuosavybės teisių atnaujinimas ir jų apsauga. Bendrasis patentas galėtų tapti priemone paskatinti įmones, įskaitant MVĮ, jaunuosius verslininkus ir naujas verslo įmones saugoti savo išradimus, tačiau patento suteikimo kaina turi būti pagrįsta ir neatgrasanti. Įmonės turi būti tikros, kad galės už pagrįstą kainą kreiptis į teismą, įskaitant Bendrą patentų teismą.

6.5. Komisijos veiksmų plane teisingai nurodoma, kad MVĮ taip pat turi priimti prekybos ar platinimo strategijas, tačiau daugelis jų tai daro nesėkmingai, kadangi trūksta žinių ir patirties, būtinų veiksmingai apsaugoti ir ginti savo INT.

6.6. EESRK remia Europos projektą *IPporta*, pagalbos MVĮ sistemą⁽¹⁴⁾, kuri padeda spręsti INT apsaugos klausimus ir nacionalinės pagalbos koordinavimo klausimus.

Briuselis, 2014 m. gruodžio 10 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

⁽¹³⁾ Pastaruoju metu Komisija pasiūlė sustiprinti ir patobulinti galiojančią vienodą europinę nedidelės sumos ieškinių nagrinėjimo procedūrą, kurią galima taikyti visose valstybėse narėse (Reglamentas (EB) Nr. 861/2007). Žr. OL C 226, 2014 7 16, p. 43.

⁽¹⁴⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/ipr/what-are-iprs/index_en.htm